

ПРО ВАКУУМНІ КОЛБИ, МАРКУ «THERMOS» ТА ПРО ТЕ, ЯК ВАЖЛИВО ВЧАСНО ДБАТИ ПРО ОХОРОНУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Антоніна Ферчук

Музей правової охорони інтелектуальної власності Укрпатенту

У середині грудня 1909 року газета «Кієвлянинъ» серед реклами різноманітних подарунків до різдвяно-новорічних свят розмістила невелике оголошення від Ернста Торклера. Німецький підприємець, який торгував різними побутовими

приладами на Хрещатику (будинок 20, поряд з Думою), пропонував публіці «патентовану посудину фабрики "Термос"». В оголошенні зазначалося, що посудина зберігає рідину гарячою (холодною) упродовж доби. Півлітрову ємність пропонували за 3.50 руб., літрову – за 9 руб. (на той час черевики коштували близько 2.50 руб., чоловічий костюм – 5 руб.). При цьому продавець застерігав потенційного покупця від підробок, наголошуючи на тому, що оригінальною є лише та продукція, на чашці та денці якої проставлене тавро «Patent

Thermos». Назва згадуваної запатентованої посудини сьогодні є загальноживаним побутовим терміном, а на той час була зареєстрованою словесною торговельною маркою.

Посуд з подвійними стінками використовували ще античні умільці для зберігання прохолодним вина.

Німецький учений-хімік Адольф Фердинанд Вайнгольд 1881 року в підручнику «Фізичні демонстрації» опублікував розроблену ним лабораторну вакуумну колбу для затвердіння ртуті та зрідженого азоту.

Професор Кембриджського університету Джеймс Дьюар 1892 року в процесі лабораторних дослідів з кріогеніки розробив власну вакуумну колбу для зберігання зріджених газів, застосувавши теплоізоляційні властивості скляних посудин з подвійними стінками, між якими викачане повітря. Таку лабораторну колбу вчені й сьогодні називають «посудиною Дьюара».

Склотехнік і власник невеликого складового підприємства в Берліні Рейнгольд Бургер, спираючись на розробку Джеймса Дьюара, придумав декілька своїх

варіантів «пляшки у вакуумній сорочці». Так на замовлення мюнхенського професора Карла фон Лінде ще до 1894 року Бургер виготовив контейнери для

Patentiert und geschützt in allen Kulturstaaten. Für jeden Kulturmenschen unentbehrlich.

THERMOS

hält kalt und heiss ohne Feuer - ohne Eis.

Thermosgefäße sind eine der bedeutendsten Erfindungen der letzten Zeit. Chermosgefäße behält die einzig dauerhafte Eigenschaft, das für die Temperatur unempfindlicher Speisen und Flüssigkeiten lange Zeit erhalten zu lassen.

Chermos ist das gerühmtestemal Chermos erzieltes konstantes Dauerergebnis. Chermos hält heiß. Chermos hält heiß und kalt. Chermos hält kalt. Chermos hält Kaffee, Tee, Obst, Wein, Milch etc., handwärm eingegüllte, bei sommerlicher Wärme nach 24 Stunden nicht 50°, nach 48 Stunden nicht 40° heiß. Chermos hält bei großer Erweichung kalte Getränke, wie Eistonnenaden, Fruchtsäfte, Mineralwasser, Wein, Bier, Isinglang kühl. Chermos spart Eiskühlung, ist, weil immer Glas, leicht zu reinigen, ist nach Benutzung für heiß sofort für kalt zu benutzen, und umgekehrt. Chermos ist unanfällig für: Couristen, Reisende, Automobilisten, Jäger, Militär, Kranke, Brunnenkuren, Kinderpflege, zur Erhaltung der Milch in stets gleicher Temperatur.

Preise der Chermos-Flaschen pro Stück.

1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 7.00	da mit Glas und Scherm	11. 8.-
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 10.-	da mit Glas und Scherm	11. 11.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 12.-	da mit Glas und Scherm	11. 13.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 14.-	da mit Glas und Scherm	11. 15.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 16.-	da mit Glas und Scherm	11. 17.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 18.-	da mit Glas und Scherm	11. 19.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 20.-	da mit Glas und Scherm	11. 21.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 22.-	da mit Glas und Scherm	11. 23.00
1 Liter, Glasblech dekoriert	11. 24.-	da mit Glas und Scherm	11. 25.00

Versandt an Private nur gegen Nachnahme oder Vorauszahlung des Betrages. Wiederverkäufer erhalten entsprechenden Rabatt.

Thermos-Gesellschaft m. b. H.
2 E. Chausseestr. BERLIN N. Chausseestr. 2 E.

зберігання зріджених газів за температури -194,5°C. Продовжуючи експериментувати з вакуумною колбою, Бургер змінив її форму, покращив вакуумні перегородки, досяг того, щоб срібний шар на стінках ємності не відшаровувався, для зручності використання та захисту «одягнув» скляну колбу в металевий корпус, розробив систему кріплення внутрішніх стінок колби, її шийки, яка закривалася корком, придумав накривку у формі склянки (чашки), яка могла використовуватися й для пиття. Посудина Бургера вже призначалася для побутових потреб. Ще 1900 року Р. Бургер запатентував «скляну посудину з подвійними посрібленими стінками, з поглибленнями в срібленні». Урешті 1903 року Бургер звернувся

до Кайзерівського патентного відомства з клопотанням про видачу патенту на його варіант вакуумної ємності. В описі своєї розробки заявник згадав посудину Дьюара. Попередники Бургера такого типу розробки не патентували.

1 жовтня 1903 року на ім'я винахідника Рейнхольда Бургера видали німецький патент DE170057 за класом 64а на «посудину з подвійними стінками, що закривають безповітряну порожнину».

Згодом, 19 березня 1904 року, винахідник подав заявку в Кайзерівське патентне відомство про реєстрацію назви «Thermos» (від грецького «терме» – гарячий) та 30 серпня того самого року отримав свідоцтво за номером 71717 про виключні права на використання товарного найменування «Thermos», зареєстрованого за класом 29 у бізнесі «фабрика скляних виробів» та призначене для товару «скляні посудини».

Для комерційного виробництва запатентованої розробки Бургер разом з компаньйонами Альбертом Ашенбреннером та Густавом Робертом Пааленом заснували 1906 року фірму Thermos-Gesellschaft m.b.H. (GmbH).

Упродовж 1904–1906 років Бургер запатентував свою вакуумну посудину та подальші її вдосконалення у Франції, Великобританії, Швейцарії, Іспанії, Фінляндії.

23 жовтня 1906 року Бургер подав заявку про патентування інноваційної посудини в США. 3 грудня 1907 року заявник отримав американський патент US 872 795 на винахід «посудина з подвійними стінками та вакуумом між

ними». 1908 року американські газети, рекламуючи «вакуумну пляшку» Бургера, називали її «найвидатнішим науковим досягненням останнього десятиліття».

Коли виробництво термосів було поставлене на потік, а ліцензії на виробництво побутової термопляшки продавалися в різні країни світу, Джеймс Дьюар упродовж 1910–1911 років подавав судові позови проти виробників з метою отримання компенсації. Однак суди претензій позивача не задовольнили, не вбачаючи порушення його прав, оскільки свою розробку вчений не патентував.

15 березня 1910 року Р. Бургер разом з бізнес-партнером А. Ашенбреннером та компанією American Thermos Bottle Co отримали американський патент № US13093, який давав виключне право на промислове виробництво вакуумних пляшок у США.

Виробництво вакуумних пляшок під брендом «THERMOS» Thermos Bottle Company розпочала фактично з 1907 року, не реєструючи марку в США. Отримати виключні права на використання торговельної марки компанію спонукав судовий процес 1922 року з роздрібним торговцем щодо неправомірного використання бренду та рішення окружного суду, який поставив під сумнів дійсність знака та визначив, що «термос» може бути описовим словом. 25 травня 1923 року до Відомства США з патентів та торговельних марок (USPTO) від Thermos Bottle Company надійшла заявка на реєстрацію торговельної марки «THERMOS». Того самого року USPTO зареєструвало заявлений знак під номером 71181102.

З роками в суспільстві назва бренду почала вживатися як побутова назва предмета. Для виявлення та «відсікання» несанкціонованого використання зареєстрованої назви компанія 1935 року створила спеціальну службу, яка проводила моніторинг у сфері торгівлі (каталоги, журнали, рекламні оголошення) та навіть редакціях словників, відстежуючи випадки використання лексеми «thermos» як загальної назви, а не власного імені, та попереджаючи про те, що термін може застосовуватися лише як знак. З тією самою метою – щоб захистити торгову марку – у 1950-х роках компанія, перейменувшись у American Thermos Products Company, розпочала випускати під брендом «THERMOS» речі, які не можна було віднести до вакуумного посуду (намети, ліхтарі, похідні печі), тим самим намагаючись закріпити назву за брендом, а не за предметом. З 1959 року компанія намагалася контролювати й некомерційні видання. Але всі спроби виключити із суспільного надбання слово, яке з'явилося як товарний знак, уже були марними.

Коли 1958 року компанія Aladdin Industries оголосила про намір продавати «термос-пляшки», власник торгової марки «THERMOS» (на той час під назвою King-Seeley Thermos Company) подав до суду за порушення прав власника

Everyone Loves a **THERMOS**. Christmas

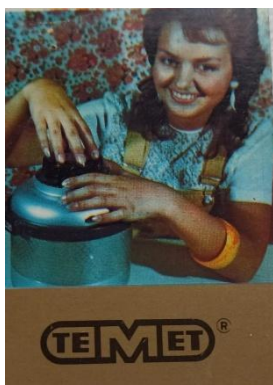
торговельної марки. Суд визнав зусилля власників знака з його правового захисту запізнілими та недостатніми для запобігання використанню суспільством назви «термос» у загальному значенні. Суд зазначив, що слово «thermos» ще до 1923 року набуло значення загальноживаного й використовується як описове або родове. Термін став синонімом терміна «вакуумізований», закріпився у свідомості споживача, втративши

значення торгівельної марки. Головним значенням терміна для споживача стало зазначення природи та класу товару, а не джерела його походження.

1962 року суддя Роберт Андерсон постановив, що «термос» є загальним терміном. Рішенням суду використання слова «thermos» обмежувалося лише малою літерою «t», при цьому заборонялося використовувати визначення «оригінал» чи «справжній» в описі продукту, а за позивачем зберігалось виключне право на всі наявні в нього форми торговельної марки «THERMOS» без змін. Після судового рішення будь-яка компанія могла позначати свої пляшки «термосом» у нижньому реєстрі.

1913 року американський інженер Вільям Стенлі, власник Stanley Electric Manufacturing Company (випуск трансформаторів змінного струму), дійшов висновку, що вакуум можна створювати й між металевими колбами. З 1915 року під брендом «Stanley» був налагоджений випуск більш практичних термосів – з нержавіючої сталі – з гарантією 100 років.

1930 року на базі Київського склоробного заводу «Червона гута» було налагоджено перше в СРСР виробництво термосів, а завод 1934 року перейменували в Київський склотермосний (з 1960 року – завод художнього скла, 1997 року припинив діяльність). З українських виробників термосів варто пригадати також ще два підприємства. Бучанський завод скловиробів, що

неподалік Києва, випускав термоси та скляні вакуумні колби упродовж 1975–1995 років. Побутові термоси об'ємом у 3 та 5 літрів під маркою «ТЕМЕТ» випускав Харківський завод транспортного устаткування. Ця марка була зареєстрована ще в 1970-і роки у 25 країнах світу, у тому числі СРСР, США, Великобританії, Франції. У незалежній Україні ця марка була зареєстрована 28 лютого 1994 року за номером 3804 за заявкою 6713554 від 12 грудня 1973 року (нині не діє). У

номенклатурі продукції, яку сьогодні випускає Харківський завод транспортного устаткування, побутових термосів немає, однак представлені «посудини кріобіологічні (Дьюара)».

Термоси під історичною маркою «THERMOS» на цей час випускає японська компанія Thermos L.L.C., якій належать права на використання торговельної марки. Цю марку перереєстровано 2013 року в категорії «Товари для дому та скляні вироби» (посуд, що підтримує сталу температуру).

Джерела:

1. [Електронний ресурс].Режим доступу: Edition Luisenstadt Monatsschrift Heft 4/2001
2. <http://www.berlinische-monatsschrift.de>
3. Газета «Кіевлянинъ»

Ілюстрації – з відкритих джерел мережі та електронної колекції музею